

Sanchis Guarner, l'impuls renovador de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans

OBJECTIU I JUSTIFICACIÓ

Al cap de quatre mesos justos d'haver estat instituïda la Secció Filològica (SF) de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) (el 9 de maig de 1911), arribava al món (el 9 de setembre) una criatura que esdevindria un personatge de relleu dins el segle xx valencià. En tot cas, la seua biografia no trigaria gaire a incardinar-se a la dinàmica de la institució acadèmica que havia estat creada precisament amb la comesa de vetlar per la coherència interna i alhora per la promoció social de la llengua catalana.

Ara, en commemorar aquestes efemèrides compartides, ens adonem que la figura de l'enyorat professor assoleix una dimensió nova al si de la catalanitat, alhora que el seu llegat ideològic i cívic aporta ingredients ben suggeridors a la proposta que ha plantejat enguany la Secció Filològica sota el lema de l'«Any de la Paraula Viva». En qualsevol cas, un dels temes bàsics d'aquesta proposta, el de l'organització de la variació lingüística, fou absolutament determinant en la biografia, i no solament en la dedicació intel·lectual, del doctor Manuel Sanchis Guarner.

Ateses aquestes consideracions, l'objectiu que ens plantegem en la circumstància present és deixar establert que l'obra de Sanchis Guarner va contribuir en termes d'excel·lència a eixamplar la percepció dels horitzons de la catalanitat, alhora que ell, ultra la seua condició de filòleg eminent, va esdevenir un element clau—no sols un numerari de prestigi, per cert el primer numerari valencià— dins la SF de l'Institut d'Estudis Catalans.

D'entrada, entenc que l'empremta que ha deixat l'obra sanchisguarneriana damunt la SF té una doble vessant, en la mesura que ha contribuït a orientar els criteris que regulen l'acció normativitzadora del català contemporani i alhora a fer permeable la societat valenciana a l'autoritat de la SF. En efecte, com a institució

responsable del control lingüístic, la SF és beneficiària de la proposta original que constitueix el model de codificació policèntrica —el qual, convé no oblidar-ho, s'assenta sobre fonaments fabristes inequívocs—, el model que va vindicar com pocs Sanchis Guarner tot al llarg de la seua existència. D'altra banda, la projecció formidable que assolí la doctrina gramatical —i l'exemple de vida— del professor damunt la societat valenciana constituïa, al capdavant, l'aportació impagable a la tasca que té encomanada la SF de regular la dinàmica comunicativa d'aquesta societat, una tasca que constitueix un imperatiu de l'autoritat acadèmica en la mesura que és la raó de la seua existència.

I permeteu-me ací un petit corollari: els que ens considerem deixebles de Sanchis Guarner no podem estar-nos de propugnar que la sort de la comunitat valencianoparlant és de la incumbència estricta de la Secció Filològica, no pas en menor grau que ho puga ser la sort del català al Principat, posem per cas. Definitivament, amb un tarannà i una tàctica diferents dels que caracteritzaren Joan Fuster, sens dubte, Sanchis Guarner va fer una contribució impagable a la comprensió de la realitat valenciana com a integrant constitutiva del fenomen de la *catalanitat*, una realitat que forma part dels objectius —i m'han de permetre que ho remarque— que justifiquen i donen sentit a l'existència de l'IEC.

A L'ENTORN DE LA QÜESTIÓ VALENCIANA DE LA LLENGUA

Una consideració, ni que siga esquemàtica, del context sociocultural que va envoltar la vida de Sanchis Guarner ens ajudarà a copsar la significació de la seua obra. Notem que la societat valenciana coetània era eminentment rural (una condició que no començaria a superar sinó a partir dels anys seixanta del segle passat), caracteritzada per una castellanització progressiva, mental i lingüística, als nuclis urbans, enfront dels quals l'espai rural es mantenia amb un nivell considerable de lleialtat lingüística passiva, en fase de retracció. Amb la llengua culta endormiscada, la producció idiomàtica es limitava gairebé a l'oralitat, naturalment ben diversificada i llastrada pels localismes. No és estrany, doncs, que un tal ambient afavorís, entre la colla dels lletraferits, una marcada aversió a la disciplina a l'hora d'escriure, una aversió que s'havia fet crònica i que tenim documentada d'ençà de la *Brama dels llauradors de l'horta de València*, a les acaballes de l'edat mitjana. Al capdavant, era una societat desballestada, sense les eines bàsiques que possibilitassen la intercomunicació social eficaç pròpia del temps i de les àrees politicoculturals de l'entorn. Heus ací el clima propici perquè a la societat valenciana li hagués estat arrabassada la memòria del propi àmbit historicoetnològic.

Ben mirat, la «desorientació nacional» dels valencians coetanis de Sanchis Guarner és palesa fins i tot en la colla dels grans historiadors del primer terç del segle xx (pensem en el canonge Roc Chabàs i els seus deixebles: Josep Martínez Aloy,

Josep Rodrigo Pertegàs, Lluís Tramoyeres o Francesc Almarche), al costat dels quals, tanmateix, el canonge Sanchis Sivera o el cronista Lluís Revest mostren trets diferencials que mereixen de ser tinguts en compte. Potser, de tota manera, el problema d'aquells historiadors benemèrits no fou tant la seua dificultat de percebre la pròpia catalanitat com el fet d'acceptar el procés d'aculturació que paralitzava el país. En qualsevol cas, convenia de fer-ne esment, atès que la influència d'aquesta escola i, no cal dir-ho, de Sanchis Sivera, va ser intensa en la formació, tant intel·lectual com moral, de l'historiador Manuel Sanchis Guarner.¹ Després d'una infantesa i adolescència viscudes sota l'empara i el mestratge de l'oncle canonge,² el flamant estudiant universitari entrava en contacte amb el reducte de la joventut universitària que s'aplegaria al voltant d'Acció Cultural Valenciana (en la fundació de la qual, l'any 1930, va col·laborar) i que aviat esdevindria una punta de llança del nacionalisme al País Valencià.

Considere fonamental en la nostra comesa present tenir en compte que l'erudit humanista Sanchis Sivera va transmetre al nebot el sentit del rigor metodològic, l'amor apassionat per València, la seua ciutat (l'oncle fou un «entusiasta valencianista»), així com «unes idees clares sobre les arrels catalanes de la cultura valenciana», juntament amb la vocació viatgera que va caracteritzar-los, a tots dos (Cortés, 2002, p. 35). En aquest sentit, cal suposar que el canonge devia introduir el seu nebot en el coneixement de l'IEC, al qual aquell pertanyia des del 1916, en qualitat de membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica; el primer valencià, per cert, que ingressava en la nostra acadèmia nacional.

En tot cas, valencianitat i catalanitat (si ho preferiu, la qüestió valenciana i la qüestió catalana) constitueixen dos centres d'atracció que es manifestaren intensament actius al llarg de tota la biografia del nostre eminent filòleg, amb el conjunt de la seua obra inclosa, fins al punt que el marcaran amb trets inconfusibles tot atorgant-li una personalitat irrepetible. I val a dir que, per bé que el sentit d'equilibri i serenitat va ser la guia de la seua conducta, sovint fou atacat de catalanista traïdor, mentre que, a l'altra trinxera, tampoc no hi faltaren les denúncies que li foren llançades de ser un home procliu a la claudicació, amatent a navegar entre dues aigües. Tot plegat, acusacions insidioses. Per damunt d'un tal foc creuat, l'ínclit Sanchis Guarner fou un personatge apassionant i únic, per descomptat honest i de conviccions fermes.

És investit d'aquest bagatge intel·lectual i moral que es lliura a estudiar i difondre els fets identificadors del fenomen sociocultural valencià, analitzant-lo des de la seua òptica històrica i a través dels diversos fenòmens etnogràfics que el caracte-

1. Vegeu Josep SANCHIS SIVERA (1999), *Estudis d'història cultural*, València, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, i Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

2. Als cinc anys, l'infant Sanchis Guarner va quedar orfe de pare, i aleshores se'n va fer càrrec l'oncle mossèn Josep Sanchis Sivera. L'orfenesa esdevindria absoluta, als catorze anys, amb la mort de la mare. Naturalment, en una tal circumstància, l'ascendent del canonge damunt el nebot degué ser notable.

ritzen, tals com el folklore i les tradicions, les formes de vida i la dialectologia. En definitiva, el fenomen polièdric del llenguatge en les seues manifestacions concentrarà els interessos del nostre personatge i estimularà les seues passions més nobles. I és a través d'aquesta via del raonament i el sentiment que esdevé un vindicador insubornable de la personalitat valenciana. Ben mirat, Sanchis Guarner participava de l'experiència profunda i legítima de la valencianitat que identifica el seu poble. Precisament durant la commemoració de l'Any Fabra, declarava:

Els valencians tenim molt desenrotllat el sentiment de la nostra personalitat regional, i fins i tot els que propugnem obertament la unitat idiomàtica amb Catalunya i les Illes, demanem ser escoltats col·lectivament, volem una integració però no pas una submissió, desitgem incorporar-nos però no ser absorbits (Sanchis Guarner, 1968, p. 46).

Remarquem que el seu és un valencianisme militant i ufanós de la pròpia condició, alhora científic i urbà, decididament desmarcat del particularisme disgregador que presidia la ideologia predominant dins la societat del seu temps. Per això la vindicació apassionada dels trets que identifiquen la realitat lingüística valenciana i alhora la ferma defensa de la seua catalanitat constituïran el fil conductor de la vida del nostre professor i, doncs, la temàtica central d'una biografia que va estar dedicada a fer-se entendre mitjançant una formidable producció de textos, escrits i orals, erudits i de divulgació.

Foren notoris el tacte i els equilibris amb què s'esforçava per enunciar la catalanitat de la llengua dels valencians per tal que una tal percepció tranquil·lités alhora la consciència del valencianisme. Enfront d'una de les qüestions escabroses que arrossega la societat valenciana, el filòleg professor hi va emergir com una «solució de compromís» (d'acord amb el diagnòstic de Miquel Dolç), «acceptable fins i tot pels individus més renuents a reconèixer la catalanitat del valencià» (Ferrando, 2009, p. 21). En aquest sentit, el seu tarannà conciliador ha estat proverbial, i bé que en donà fe el mateix Joan Fuster, en reconèixer que «el temperament i la vocació [de Sanchis Guarner] el duïen al treball afable, a l'actitud conciliadora, a una docta serenitat, i mai no hi va renunciar».³

Potser en algun aspecte puntual la ponderació amb què actuava el nostre personatge en referir-se a la llengua admet de ser qüestionada, com ara en la seua resistència a aplicar-hi el gentilici *català*, una tímidesa que ja li havia estat retreta per Carles Salvador. Com és sabut, el savi professor solia recórrer, per a anomenar l'idioma, a l'etiqueta asèptica de «la llengua dels valencians»,⁴ o bé a perifrasis di-

3. Citat per Ferrando (2006, p. 99).

4. Recordem que amb aquest títol va publicar una obreta de joventut, que ha esdevingut un clàssic i un *best-seller*, de la qual l'any 2009 se'n publicava l'edició 24a.

verses (del tipus «la llengua que els valencians compartim...») i fins i tot va intitular el seu valuós tractat gramatical de 1950 *Gramàtica valenciana*.⁵ Per la seua banda, feia constar que el curs de català que van inaugurar els estudiants de Filosofia i Lletres de la Universitat de València —per cert, «amb bon èxit de matrícula», puntualitzaria—, la tardor de 1961, «fou la primera vegada que a València gosava hom donar aquest nom [literalment “Curs de llengua catalana”] a l’idioma en circumstàncies semblants». De fet, no acabava d’aprovar la denominació de *catalana*, que considerava fruit del «radicalisme i la despreocupació per l’estridentia», dues febrades de joventut, segons ell, i que, al capdavant, provocà «la irada protesta de molts vells valencianistes significats» (Sanchis Guarner, 2009, p. 348).

Decididament, la joventut, sobretot la universitària, aleshores ja s’havia arrengherat a l’entorn de les consignes de Joan Fuster, bona part de les quals feia temps que havien estat estigmatitzades, pel mateix Sanchis Guarner, com a «fetitxisme de Fabra», un anatema contra el qual protestaria el solitari de Sueca l’any 1949.⁶ Ben mirat, pel que fa a les opcions valencianes davant el catalanisme (opcions que abracen un ventall vari de relacions amb el Principat), aleshores hi pesava el fet generacional, i Sanchis Guarner s’autoreconeixia integrant de la generació valencianista de la República. «Fins la meua generació almenys», assegurava, «ens ha interessat encara més València que Barcelona».⁷ Certament, es referia a l’èxit editorial, però en el fons responia al sentiment per la seua terra, que fou constant, pregon i decisiu, en la conducta del savi valencianista.

Comptat i debatut, l’enfocament de la qüestió catalana des de l’òptica del País Valencià era una operació d’una complexitat elevada, la qual només com a recurs simplificador podia ser despatxada amb el diagnòstic d’una «qüestió de noms». És clar que no ho era, de simple qüestió nominalista, sinó que abastava una diversitat de sensibilitats, de perspectives, de tàctiques, al cap i a la fi. La fusteriana en fou una, la més avantguardista, mentre que la de Sanchis Guarner responia al seu caràcter de persona mesurada i pactista. Totes dues, al capdavant, han esdevingut complementàries i decisives per a comprendre la catalanitat global als nostres dies.

L’empremta profunda de valencianitat que afaiçona el caràcter de Sanchis Guarner havia de condicionar la seua percepció de la catalanitat, nítida per damunt de qualsevol sospita. «El nostre catalanisme», proclamava en una carta a J. Coromines, l’any 1955, té «l’origen precisament en l’amor a València» (Cucó i

5. El primer manual valencià de gramàtica intitulat *Curso medio de gramática catalana referida especialmente al País Valenciano*, d’Enric Valor, fou publicat l’any 1973 (versió catalana: *Curs mitjà de gramàtica catalana...*, 1977).

6. Carta de J. Fuster a M. Sanchis Guarner, de 10 de setembre de 1949. Vegeu Ferrando (2000, p. 60).

7. Carta de M. Sanchis Guarner a J. Fuster, de 31 de desembre de 1960. Vegeu Ferrando (2000, p. 285).

Cortés, 1997, p. 138). I ben coneixedor de com era d'ardu el repte que es proposava el valencianisme —així el cultural com el polític—, entenia també que aquest no pot reeixir sinó mitjançant una acció duta a terme en estreta sintonia amb el conjunt de la nació catalana. Tot i això, pel que fa a les cauteles que havien de vigilar les relacions entre tots dos eixos, València i Barcelona, el nostre filòleg va defensar fins a la mort que les eventuais aportacions que hi poguessen arribar procedents de Catalunya calia gestionar-les amb les màximes cauteles, de manera que la necessitat que tenim de «demandar als catalans que cooperin» no pot negligir en cap moment el risc que «una intervenció pública catalana fóra contraproducte».⁸

Siga com siga, hem de cridar l'atenció sobre un altre aspecte que no podem menystenir en absolut i és que, en el context historicosocial en què va desplegar-se l'activitat de Sanchis Guarner, l'intent de fer pedagogia sobre l'abast de la condició valenciana de la llengua i la seua catalanitat constitutiva no resultava precisament una tasca planera. En tot cas, la seua dedicació apassionada a la comesa de fer que els valencians redescobriren la seua pròpia condició va constituir el compromís vital de l'enyorat professor, la lleialtat al qual va costar-li, en més d'una ocasió, experiències personals dramàtiques.

EL MODEL DE LLENGUA

Ho he deixat anunciat, adés: la vida de Sanchis Guarner va estar guiada per l'objectiu de gestionar la variació que presenta el panorama sociolingüístic català, això és, per dissenyar el model de llengua que es manifeste operatiu per a vehicular la comunicació d'una societat moderna com la catalanoparlant.

Des de la perspectiva valenciana, aquest objectiu es basava en una premissa inqüestionable i era que el model de llengua proposat fóra sentit com a propi pels valencians i, doncs, es manifestara capaç de generar i aglutinar la identificació popular. Bé que ho recordava, ja l'any 1949, a Joan Fuster (Ferrando, 2000, p. 68):

A València no podem escriure una llengua que la gent rebutge per trobar-la massa diferent de la que parla, i els gramàtics, tot i cercant la unitat harmònica del domini lingüístic català, havem de regularitzar la nostra peculiaritat regional històrica.

Aleshores, així que el públic se sentís identificat amb el registre de llengua culta que se li plantejava, tot d'una comprendria que, del model en qüestió, se n'havia d'extraure el màxim de profit o rendibilitat, això és, que havia de produir un registre lingüístic funcional.

8. Vegeu Casanova (2006, p. 35, n. 11).

En aquesta línia, la consigna no podia ser cap altra sinó el recurs als nostres clàssics, als valencians per excel·lència, en els quals podíem pouar les solucions aptes per a redreçar les deturpacions i contaminacions que s'havien escolat en el llenguatge d'una societat notòriament reticent a ser conduïda, en els seus hàbits idiomàtics, per criteris de coherència o de bon gust. Aquest fou, en efecte, el gran programa d'actuació sobre la llengua que dissenyà Sanchis Guarner en plena joventut: elaboració d'un registre culte —producte del debat científic—, disciplina i acceptació de l'autoritat acadèmica. Al capdavant, era la consigna que havia llançat Pompeu Fabra i que el nostre jove universitari vindicaria a partir de la publicació del seu primer llibre, *La llengua dels valencians*, i que s'imposaria com a lema de la recerca que va culminar en la seua *Gramàtica valenciana* (1950):

La suprema autoritat de la Gramàtica catalana, l'eminentíssim En Pompeu Fabra, ens recomanava eixa tàctica: «Nosaltres, catalans, no desitjaríem altra cosa sinó que emprenguéssiu una obra de forta depuració del vostre idioma, encara que no us preocupéssiu gens d'acostar-vos al nostre català; que tractéssiu de descastellanitzar el valencià i enriquir-lo procurant acostar-lo al valencià dels vostres grans escriptors medievals».⁹

De tota manera, l'objectiu de recuperar el vehicle d'intercomunicació nacional en una comunitat lingüística amb quatre segles abandonada a la pròpia desintegració no era pas una tasca fàcil, ni hi ajudaven les cultures de l'entorn. Precisament, enfront de les polítiques que havien fet triomfar els estats que regulen la comunicació social a Europa, la cultura catalana havia d'optar, a l'hora de reglamentar la codificació d'una llengua activa dins una societat moderna, per un model flexible, en la línia que havia propugnat Pompeu Fabra i que tot d'una seria defensat per Joan Coromines o Lluís Nicolau d'Olwer. Coromines, per exemple, en trametre a Cambó la *Miscel·lània Fabra*, l'any 1944, li exposava la posició fabriana amb termes concisos:

Tota la vida de Pompeu Fabra s'ha orientat cap a la consecució d'un objectiu avui plenament assolit: la fixació d'una llengua literària basada en tots els dialectes catalans i que pogués servir de natural expressió escrita a cada un d'ells; llengua que, tot mantenint íntegrament les seves característiques distintives, es conjuguéssin harmònicament amb les grans llengües modernes de cultura (Ferrer i Pujadas, 2008, p. 487-488).

Tanmateix, la qüestió no era tan incontrovertible com podien donar a entendre les paraules de Coromines. I sobretot, l'aplicació directa i pràctica d'uns tals

9. *La llengua dels valencians*, 1a ed., p. 78. Vegeu V. PITARCH (2011), *Pompeu Fabra, l'autoritat admirada pel valencianisme*, Benassal, Fundació Carles Salvador.

principis es prestava a interpretacions força diverses. Enmig d'una extensa i abranguda professió de catalanitat, Sanchis Guarner declarava davant el prestigiós etimologista i professor de la Universitat de Chicago, a començament de 1955:

Acceptem tots els principis fabristes, però diferim en el grau de llur aplicació. Cap dialecte té dret a erigir-se en llengua literària, si bé el barceloní té dret a preponderar-hi, però ¿fins a quin punt? La llengua literària ha de beneficiar-se amb les aportacions lèxiques dels dialectes, si bé aquestes no han de ser il·limitades, però ¿el criteri de llur adopció ha de ser ampli o restringit? ¿i què cal fer amb la morfologia? (Cucó i Cortés, 1997, p. 137).

Efectivament, el seguit d'interrogants que obria el filòleg valencià deixava al descobert el grau de complexitat que presentava la codificació de la llengua catalana i que, com no podia ser altrament, es projectava al si de la Secció Filològica, on eren debatudes les dues opcions predominants davant el model de llengua culta (o *català literari*, d'acord amb la nomenclatura de l'època), especialment el registre escrit. Això és, els uns atribuïen la prerrogativa de «català literari» al dialecte central, com a eix i referent de la llengua culta i, enfront d'ells, els altres hi vindicaven la descentralització, tot postulant un registre coparticipat per diversos dialectes —el policentrisme, naturalment convergent— com a model que havia de regir la normativització del català contemporani.

El debat entre unitaristes i pluralistes no havia sorgit a la postguerra, com és sabut, sinó que pervivia al si de la cultura catalana d'ençà dels primers intents de codificar la llengua del segle xx. En aquest sentit, resulta il·lustratiu el cas de mossèn Antoni M. Alcover, el qual, des de la defensa d'opcions mallorquinistes, va avançar-se a postular un model policèntric de llengua i, en conseqüència, invitava els escriptors valencians del seu temps¹⁰ a «valencianejar» i no «catalanejar». Com és sabut, una tal actitud alcoveriana trobaria l'oposició frontal de Ramon Aramon, que el 1944 recelava d'acabar *valencianejant*, precisament a causa de la seua dedicació a l'edició de tres clàssics «valencians».¹¹ Fet i fet, les controvèrsies entre centralistes i policentristes esclataren, després d'un període d'aparicions públiques intermitents, en una mena de cisma, al tombant del decenni dels cinquanta del segle passat. Va ser aleshores que Joan Fuster —que es veié atacat de *barcelonisme*, de la mateixa manera que ho havia estat de tocat pel *fetitxisme de Fabra*—, en una

10. En la recensió que va fer mossèn Alcover de *De regionalisme i valentinicultura* (1910), l'edició del discurs que havia pronunciat el 1902 a Lo Rat Penat el seu col·laborador Faustí Barberà, hi propugnava que els escriptors valencians «No han de catalanejar; han de valencianejar».

11. En una carta a Carles Salvador, datada el 27 de desembre de 1944, hi manifesta un cert recel de la seua dedicació intensa a tres clàssics «valencians» (Antoni Canals, Francesc Alegre i Jordi de Sant Jordi), mitjançant una expressió irònica: «Acabaré jo també valencianejant?» (Arxiu de la Fundació Carles Salvador).

carta a Josep Lluís Bausset, el 26 de setembre de 1959, s'hi deixava dur per l'acrimònia en caricaturitzar el reducte de valencianistes seguidors de Sanchis Guarner com a persones amb «manca de sentit polític», que «porten saragüells», alhora que gosava d'imputar al docte filòleg «totes les manies clàssiques del valencianisme» (Cortés, 2002, p. 230).

Infatigable a través de camins abruptes, confiat en les seues raons d'ordre científic i lleial al propi compromís nacional, el gran filòleg valencianista es va posar el repte de revitalitzar la doctrina que aleshores orientava la normativització de la llengua catalana, amb la voluntat decidida de «neutralitzar la línia dura de la normativa vigent», en expressió gràfica de la professora Mila Segarra (en premsa). Heus ací el projecte d'estandardització que aprofundiria Sanchis Guarner i que seria conegut com a *model policèntric convergent*. Per a Sanchis, en concret, el policentrisme lingüístic es justifica en la conveniència que cadascuna de les grans àrees idiomàtiques de la catalanitat assumesquen la pròpia responsabilitat en el procés de la necessària reintegració nacional. Per això el model policèntric té la seua base en el repte de «coordinar harmònicament la modalitat valenciana dins el conjunt de l'idioma comú de Catalunya, València i Mallorca»,¹² amb el benentès que una tal coordinació no ha d'ocultar cap mena de supeditació («volem una integració, no pas una submissió»), un toc d'alerta, d'altra banda, de clara ressonància fabrística.

Al capdavant, el model lingüístic que Sanchis Guarner s'havia proposat d'establir va ser producte de les orientacions que donava i sobretot de la praxi d'una escriptura prolífica, més que no pas d'una explicitació sistemàtica. Una anàlisi ben suggeridora del model lingüístic sanchisguarnerià, completada amb un esquema exhaustiu dels trets predominants d'aquest model, ha estat publicada per un dels seus estudiosos més acreditats, el professor Antoni Ferrando (2006, p. 115-117).

Al País Valencià en concret i, per extensió, a la resta de la catalanitat (amb repercussions inevitables, doncs, dins la mateixa SF), el lideratge en la vindicació del policentrisme convergent fou exercit, primer, de Mallorca estant i, posteriorment, des de València, per l'infatigable filòleg valencià, en sintonia amb Francesc de B. Moll. Aquest lideratge li havia estat reconegut fins i tot pel mateix Xavier Casp:

Jo sempre he pensat que tu ets l'home que ha de dur la veu de València al mateix diapasó que la catalana (Cucó i Cortés, 1997, p. 58).

Naturalment, com a iniciativa autònoma i exclusiva d'entitats i escriptors valencians, el procés venturós que va culminar en les *Normes* de Castelló («que són una adaptació de les de l'Institut d'Estudis Catalans», s'afanya a puntualitzar Sanchis

12. M. SANCHIS GUARNER (1950), *Gramàtica valenciana*, València, Torre, p. 60.

Guarner) ratificava l'encert de la proposta del policentrisme convergent. I recordem que Sanchis, si bé no consta entre els promotors d'aquella felicitosa operació castellonenca de 1932 (aleshores ell tenia vint-i-un anys), sí que en fou un dels signataris, per cert, el més jove de tots.

MEMBRE DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA

Al seu primer número (estiu de 1934), la revista *La República de les Lletres* llançava la proclama següent:

LA REPÚBLICA DE LES LLETRES adopta l'ortografia de la superior autoritat del nostre idioma, que és l'Institut d'Estudis Catalans; i, al mateix temps, demana l'ingrés a l'esmentat Institut d'una representació de València.¹³

Pel que fa a la declaració de catalanitat, el text no podia manifestar-se en termes més explícits. Sobre la representació valenciana a l'IEC que s'hi sollicitava, ens permetem d'insistir en l'observació que avançàvem adés: feia divuit anys que mossèn J. Sanchis Sivera havia ingressat en la Secció Històrico-Arqueològica com a membre corresponent. Ara mateix no estem en disposició d'assegurar si els redactors de la prestigiosa publicació valenciana de la República ignoraven la circumstància del docte canonge o potser consideraven que el País Valencià mereixia una representació de més pes al si de l'acadèmia nacional. En tot cas, amb l'IEC mantenia una col·laboració considerable, sense ser-ne membre, però, i d'ençà de 1914, el prestigiós prevere de Benassal, mossèn Joaquim Francesc Garcia Girona.

D'altra banda, tenim notícia de la visita al País Valencià que van fer, l'estiu de 1915, dos membres de la SF, Pompeu Fabra i mossèn Frederic Clascar i Sanou, però sobre els resultats que pogueren haver-se'n derivat no en sabem res, ni tan sols podem assegurar si, a més de València, van visitar també Alacant i Castelló de la Plana, tal com era previst al pla inicial. De tota manera, paga la pena de reportar ací, si més no, per les al·lusions que conté al model de llengua, el comentari sobre la visita i el subsegüent intercanvi d'impressions tingut al si de la SF, tal com és recollit a l'acta:

Es canvien impressions sobre la manera més adecuada de contribuir a l'expansió de la llengua en terres de Valencia. Mn. Clascar exposa l'idea de publicar per vía de prova alguns dels llibrets religiosos, tals com el de primera Comunió i la Setmana Santa, en els quals, conservant-se el caràcter del català literari, es toleressin algunes de les formes més característiques del Valencià. La Junta creu

13. Redacció de *La República de les Lletres*, núm. 1 (juliol-setembre 1934), «Diversa», p. 33.

acceptable la proposta i es convé que el mateix Mn. Clascar arrodoneixi aquell pla que podria ésser de resultats ben profitosos.¹⁴

Ignorem què se'n va fer, del tal pla editorial projectat des de la SF per al País Valencià. Ara mateix no estem en condicions d'establir relacions causals entre aquest projecte i la *Breu instrucció de la doctrina cristiana*, que publicarien el 1922 mossèn Eloi Ferrer i Carles Salvador, com a material de la Protectora de l'Ensenyança Valenciana.

Siga com siga, el valencianisme, en la vessant política i especialment en la cultural, va fer passos notables al llarg del segon decenni del segle xx, els quals es consolidarien així que fou proclamada la República. I heus ací que als cercles universitaris de València va emergir un flamant llicenciat en història que aviat esdevindria el coneixedor expert de la toponomàstica del país. Amb vint-i-un anys aquest especialista, de precocitat contrastada, era convocat a signar les *Normes de Castelló*, l'any 1932, i l'any següent publicava *La llengua dels valencians*, tot just després, doncs, que J. Coromines hagués començat (1931) la recopila de materials per al seu monumental *Onomasticon Cataloniae*. Remarquem que la recerca al voltant de la toponímia valenciana farà de pont que, primerament, connectarà Sanchis Guarner amb Coromines i amb l'IEC però que, finalment, esdevindrà el pont trencat de les desavinences profundes que enverinarien les relacions entre tots dos filòlegs.

Dins la línia normativitzadora que havien inaugurat les *Normes de Castelló*, l'any 1935 la ponència constituïda per Nicolau Primitiu, M. Sanchis Guarner i Josep Giner tenia enllestida *La llista de noms de municipis de llengua valenciana*, la qual va motivar que una representació de la SF, integrada per P. Fabra, J. Coromines, J. M. de Casacuberta i R. Aramon visitassen Castelló i València, els dies 24 i 25 de novembre de 1935. Els quatre filòlegs van intercanviar opinions al voltant de la ponència amb Nicolau Primitiu i Sanchis Guarner (potser Josep Giner no era aleshores a València),¹⁵ la qual seria publicada aviat pel butlletí *Timó*.¹⁶ Aquest encontre convenia Coromines que el seu interlocutor i autoritat de referència en temes filològics al País Valencià no podia ser sinó Sanchis Guarner, i així mateix la trobada encetava una via de relació i col·laboració entre tots dos estudiosos que assoliria un grau d'alta rendibilitat després de la Guerra Civil, especialment de 1961 fins a 1965.

14. Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans. Actes SF, sessió de 29 d'octubre de 1915.

15. Sobta que a la fotografia emblemàtica de la visita que aleshores van fer P. Fabra i els seus acompanyants a la seu d'Acció Valenciana no hi siguin J. Coromines ni M. Sanchis Guarner, dos interlocutors centrals en les converses sobre el nomenclàtor valencià que va motivar el viatge. Tampoc no hi és J. Giner, que devia ser a Barcelona.

16. *Timó*, núm. 6-7 (desembre 1935 - gener 1936), p. 4-6; i núm. següents.

A partir de 1935 Coromines es constituirà en el gran valedor de Sanchis Guarner en les instàncies relacionades amb la recerca lingüística. Per descomptat, serà el promotor màxim de la candidatura del filòleg valencià a membre de la SF. Aquest, en trobar-se alliberat de la presó franquista (1939-1943) reprendrà una trajectòria intensa de recerca i divulgació centrades bàsicament en la llengua dels valencians, primer des de la seua etapa forçada a Mallorca (1943-1959) i, tot seguit, des de la València estimada estant. Tot d'una esdevindrà el guia i referent indiscutible dels petits cercles d'escriptors valencians (per començar, Sanchis fou l'inspirador principal de les conegudes com a *normes del grup Torre*), a més d'haver estat «una persona clau en la vida literària mallorquina d'aquells anys» (Cortés, 2002, p. 156). I és investit d'aquesta autoritat lingüística que Sanchis Guarner emprèn de manera ben conscient una mena de croada personal —compartida, en tot cas, amb F. de B. Moll, a qui reconeixia com a «el meu mestre ideal»— per influir en els criteris que regien la tasca normativitzadora de la SF.

Sobretot en la seua etapa mallorquina, la participació de Sanchis Guarner en la redacció del *Diccionari català-valencià-balear* fou intensa i profitosa, alhora que el seu prestigi de filòleg i gramàtic s'acreixia al ritme de publicacions seues com ara *Introducció a la història lingüística de València* (1949), *Gramàtica valenciana* (1950), *Els parlars romànics de València i Mallorca anteriors a la Reconquesta* (1955), a les quals publicacions convé afegir les edicions d'antologies poètiques, la seua represa en els treballs de l'*Atlas lingüístico de la Península Ibérica* i els seus estudis sobre cultura popular, com és el cas de la seua participació en la *Miscel·lània Fabra* (1943).¹⁷ També fou guardonat amb el premi Jaume I, de l'IEC, el 1950, amb el treball «Història del País Valencià sota les dominacions visigoda i musulmana»,¹⁸ i obtingué un accésit al mateix premi, el 1952, amb «Assaig de divisió comarcal del País Valencià». Paral·lelament, el filòleg prenia iniciatives personals tals com la redacció, l'any 1949, de la *Llista de paraules on caldria demanar a l'Institut el canvi de l'ortografia* (que editaria més tard el professor Emili Casanova [1996]), la fortuna de la qual, però, fou minsa fins i tot amb la presència del seu autor dins de la SF. En qualsevol cas, en el procés d'ampliació del diccionari Fabra, als anys seixanta, hi fou ben activa la participació de Sanchis Guarner, mitjançant les llistes de mots que hi proposava, així com les que li presentava a consulta la SF, en les quals era notòria la intervenció de J. Coromines.¹⁹

Tot plegat constituïa el bagatge que feia del seu autor un candidat acreditat a bastament per a ocupar plaça de membre de la SF. I val a dir que a les acaballes de

17. «Folklore geogràfic de la comarca d'Alcoi», p. 380-400.

18. Publicat posteriorment per Torre (València, 1953), sota el títol *València visigòtica. Assaig de síntesi*.

19. Alguns d'aquests documents, que es conserven a l'Arxiu de la Biblioteca Valenciana (fons MSG 371-385), han estat exhumats pel professor Casanova (2006, p. 35-43).

L'any 1954 ja havia estat consultat sobre la seua disposició a accedir a l'IEC, una consulta que fou reiterada la primavera de 1960. Definitivament, després d'un procés que ha estudiat acuradament Mila Segarra, i sota els auspicis de Joan Coromines i de Josep M. de Casacuberta (sens dubte, dos dels barcelonins que millor van conèixer, i patir, durant el franquisme, la qüestió valenciana), així com amb el suport de Pere Bohigas, el 17 de març de 1961, Manuel Sanchis Guarner, juntament amb el seu entranyable mestre i col·lega F. de B. Moll i el poeta Josep Vicenç Foix, ingressava en l'Institut d'Estudis Catalans.²⁰ Notem que per primera vegada —exactament, al cap de cinquanta anys de la seua creació— la SF comptava entre els seus membres numeraris amb un valencià. I tot d'una, el flamant acadèmic posava l'èmfasi en la seua profunda autoestima de valencià com a raó de la seua lleialtat a l'IEC. En efecte, en una carta adreçada al president de l'alta institució, Jordi Rubió i Balaguer, hi reconeixia que, davant «l'immerescut honor que l'Institut d'Estudis Catalans s'ha dignat fer-me en cridar-me al seu si», per a ell «no hi ha major glòria que representar València», tot comproment-se a fer-se'n digne mitjançant «la meua humil contribució a la rigorosa i fecunda activitat d'aqueixa gloriosa corporació, sempre sòlida guia de la nostra malmenada cultura nacional» (Cortés, 2002, p. 233-234).

De fet, Sanchis Guarner, en sintonia amb Moll, ingressava en la SF amb la voluntat decidida de contribuir a renovar-la, en la línia que tot seguit esbossaria el pla d'actuació que hi presentà J. Coromines, l'11 de maig de 1961, per tal de «revitalitzar la SF» i «neutralitzar la línia dura de la normativa vigent», segons el diagnòstic de la professora M. Segarra. Aquest diagnòstic estableix que els quatre primers anys d'activitat de Sanchis a la SF (això és, des del 28 d'abril del 1961 fins al setembre de 1965) constituïren «el període de major activitat de la SF dels anys de la postguerra», un fenomen que «responia, sens dubte, al desig de Coromines, compartit amb els altres dos lingüistes, de tornar a la SF la brillantor de l'etapa anterior a la guerra».

Malauradament, l'amistat entre Sanchis Guarner i J. Coromines, que havia estat ben enriquidora, cauria en un estat de fredor i dissensions, tal com demostra la recerca, ben valuosa i tanmateix pendent de publicació, de la professora M. Segarra. En efecte, l'any 1965 s'estroncà la publicació del *Full Normatiu* de la SF, en el seu número 7, i finalment Sanchis Guarner publicà la seua *Contribució al nomenclàtor geogràfic del País Valencià*,²¹ una publicació que marcaria la fi de la sinergia del seu autor amb Coromines i desencadenaria l'actitud d'inhibició d'aquest respecte de la SF, el qual aleshores va concentrar la seua dedicació en la redacció del *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana* i en l'*Onomasticon Cataloniae*.

20. La presa de possessió de M. Sanchis Guarner va escaure's el 28 d'abril següent.

21. Una contribució valuosa al coneixement del procés d'elaboració del nomenclàtor valencià podem consultar-la al segon annex de Ferrer i Pujadas (2006).

De manera simultània, també el professor valencià començà a afluir en les seues assistències i intervencions a la SF, la qual regressava als hàbits i actituds d'operar anteriors al 1961. El 1965 s'encetava l'època, en contrapartida, en què Sanchis Guarner assolía un protagonisme creixent dins dels cercles del nou valencianisme, aleshores en procés d'efervescència, del qual es constituïa, de manera indiscutible, en mentor principal en el camp de la gramàtica i la filologia, una parcel·la, d'altra banda, en què es dirimirien acalorades batalles de carrer. D'altra banda, la seua activitat de recerca continuava amb un ritme accelerat, així com la de les seues publicacions, alhora que augmentava la seua presència activa en iniciatives cíviques. Per descomptat, bona part de les energies les concentrava en les responsabilitats que li sobrevenien dins de la Universitat de València, a mesura que ascendia en l'escalafó professional: agregat numerari (1976) i catedràtic de lingüística valenciana (1979), director dels cursos de Lingüística valenciana i la seua didàctica, de l'Institut de Ciències de l'Educació (1976), fundador de l'Institut de Filologia Valenciana (IFV) (1978), degà de la Facultat de Filologia (1980) i representant de la universitat en la infausta Comissió Mixta encarregada d'aplicar el Decret de bilingüisme (1980). Ben mirat, eren les noves plataformes que se li oferien per projectar damunt la societat valenciana el model de llengua i, doncs, els criteris normativitzadors que sempre havien estat el seu cavall de batalla, dins i fora de la SF. Així doncs, els compromisos derivats de la seua condició de membre de l'IEC continuava exercint-los, per bé que de manera més aviat indirecta. Dissortadament, no va disposar de temps —ni tampoc del suport institucional que mereixia— per a dinamitzar l'IFV, l'organisme que havia fundat amb il·lusió i en el qual havia dipositat moltes esperances.

La seua dedicació plena a les vies d'activisme que li obria la universitat es completava amb la militància generosa en els diversos àmbits del món cultural valencià que va manifestar-se especialment agitat sobretot en el darrer decenni de la vida del nostre protagonista. Aleshores la presència de Sanchis Guarner —com a referent i com a símbol— havia esdevingut imprescindible en els esdeveniments civico-culturals més rellevants del país. A tall de mostra n'hi haurà prou d'esmentar el protagonisme que hagué d'assumir durant la commemoració de l'Any Fabra,²² així com la presidència que exercí en les Festes Populares de Cultura Pompeu Fabra, que tingueren lloc a Castelló de la Plana i Vila-real, l'any 1976.

Convé remarcar que el combat sanchisguarnerià per la llengua no es limitava als components formals o sistèmics (com poden ser els aspectes de dialectologia, lèxic o gramàtica), ni tampoc a la vella qüestió identitària, sinó que apuntava obertament a la presència de la llengua catalana (*valencià*, en deia ell) en tots els nivells

22. Remarquem l'oportunitat de l'article de M. SANCHIS GUARNER (1968), «La implantació del "fabrisme" al País Valencià», *Serra d'Or*, núm. 103 (15 abril), p. 45-46.

del sistema educatiu i, al capdavant, a vindicar la normalització social de l'idioma. Un objectiu, val a dir-ho, que en la seua circumstància personal i social esdevenia revolucionari i contenia ingredients d'heroïcitat; de fet, tot d'una seria blanc dels atacs del tardofranquisme. El seu capteniment insubornable a favor de la dignificació social de la llengua catalana va reportar-li experiències ben amargues, gairebé tràgiques, que li provocà algun escamot feixista..., la continuïtat del qual, dissortadament, no cessa. Per a oprobí general, la caverna valenciana acaba de reproduir els seus atacs contra la memòria de l'insigne professor, en el seu centenari, una actitud covarda que la Universitat de València no sols ha condemnat amb energia sinó que alhora ha vindicat la personalitat del prestigiós filòleg valencianista i tot el seu llegat humà, cívic i científic, una condemna i una vindicació que compartim, en termes contundents, els que ens hem congregat ací en memòria seua.

Definitivament, M. Sanchis Guarner esdevenia un referent i un símbol dels corrents valencianistes (si ho preferiu: catalanistes) emergents; integrava, juntament amb Joan Fuster i Vicent Andrés Estellés, la tríada emblemàtica nacional del País Valencià. I ací és oportú de recordar que, poc després de la mort del malaguanyat professor, la catalanitat celebrava, amb actes extraordinaris a Castelló de la Plana, el cinquantenari de les normes fabrianes, acordades en aquesta ciutat l'any 1932. Doncs bé: a Castelló en primer lloc, així com al llarg i ample del país, per damunt de les manifestacions, certament formidables, que commemoraven l'efemèride, planava de manera indefectible el record emotiu i encès del personatge irrepètible que aleshores rebia l'homenatge del seu país sota la consigna de «Sanchis Guarner, la llengua d'un poble», uns actes, al capdavant, que ens portaven clares ressonàncies del centenari Fabra.

PER CONCLOURE

Tal com hem avançat més amunt, l'obra del doctor Sanchis Guarner va deixar una empremta notòria en el bagatge científic i codificador amb què opera la Secció Filològica, i ho va fer tot al llarg d'unes relacions profundes i profitoses que havien estat iniciades molts anys abans que el savi filòleg valencià fos un membre numerari de la institució acadèmica nacional. Sens dubte, la seua aportació més significativa la constituïren els elements renovadors que introduí en l'enfocament de la codificació del català, la gestió de la qual és d'una complexitat particular, atès el procés històric politicocultural que ha seguit la comunitat catalanòfona. Aquest bagatge renovador Sanchis Guarner el va vehicular a través del marc teòric i el corpus específic d'alternatives pràctiques que constitueixen el model lingüístic que hem convingut a etiquetar de *policentrisme convergent*, el qual entronca, convé insistir-hi, amb la doctrina del Mestre Fabra. Per cert, en fou el teòric més actiu —al costat de

F. de B. Moll, amb el suport afegit de J. Coromines— i sens dubte el vindicador irreductible. El rigor i la tenacitat foren factors determinants perquè els aires renovadors penetrassen la SF, tot contribuint a remoure les inèrcies que afavorien un model de llengua rígid, rònegament barceloní i d'inspiració essencialista.

En qualsevol cas, ara com ara l'abast de la proposta del policentrisme lingüístic continuarà sent objecte de debat i, doncs, la seua aplicació difícilment quedarà exempta de polèmica. En aquest sentit, paga la pena que adduïm ací la valoració que n'ha fet el professor Pradilla Cardona (2004, p. 114):

Sanchis Guarner fou l'inspirador de la doctrina anomenada *policentrisme convergent*. Estariem parlant d'una concepció codificadora que assumia el policentrisme d'una manera rigorosa i convençuda. Això és: no de mera compleció quan calgués, sinó d'intervenció en règim igualitari amb la resta de territoris. Sanchis reclamava, en definitiva, una actuació coordinada i no subordinada.

Si compartim aquest punt de vista hem de reconèixer que conté una certa càrrega de profunditat en qüestions d'interès elevat i ben actuals. L'afirmació, posem per cas, «d'intervenció en règim igualitari amb la resta de territoris» podia significar que Sanchis Guarner, membre qualificat de la SF, reclamava una institució acadèmica, valenciana o balear, o aragonesa, paral·lela a l'IEC? Potser aspirava a veure investit d'una tal prerrogativa el «seu» Institut —posteriorment Interuniversitari— de Filologia Valenciana? Hauria avalat la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL)? En quins termes i amb quines condicions? Honestament, faríem trampa si preteníem dominar en termes de rigor i d'imparcialitat totes les claus interpretatives del pensament sanchisguarnerià susceptibles de tancar aquests interrogants.

És ben probable que el nostre filòleg hagués acceptat, fins i tot de bon grat, l'aparició de l'AVL, per bé que tampoc no hem de descartar que n'hagués estat foragitat en termes ignominiosos. Ací m'agradaria introduir, a tall de *flashback*, unes poques dades. Curiosament, als dinou anys trobem Sanchis Guarner passant les enquestes²³ que publicaria *Acció Valenciana* (el 1930) sobre l'actitud de diversos personatges davant una eventual acadèmia valenciana de la llengua. Recordem que la curta llista dels tals personatges va incloure Pompeu Fabra, el qual s'hi va decantar per un centre d'estudis filològics. Doncs bé, com és sabut, des del començament de la Renaixença, tenim documentat un corrent del valencianisme que es mostrava favorable a la institució d'una acadèmia autòctona —adés alludida com a Institut, adés com a Centre d'Estudis—, del qual corrent era coneixedor —segurament, valedor— Sanchis Guarner. És una tradició que comença amb el mateix Constantí Llombart i continua viva a través de Gaetà Huguet Brea, Joan Pérez

23. Una tasca que compartí amb el seu company Francesc Carreres i de Calatayud.

Lúcia, J. Sanchis Sivera, T. Llorente Falcó, Lluís Revest, Carles Salvador, la redacció de *La República de les Lletres* (el precedent immediat de l'efímer Institut d'Estudis Valencians,²⁴ fill de la guerra) i que arribaria fins a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV). Convé remarcar, tanmateix, que el seguit de propostes acabades d'esmentar n'integra de ben diverses. Teodor Llorente, per exemple —una opinió que compartia «per complet» el canonge Sanchis Sivera—, reclamava «la creació d'una Acadèmia de la Llengua Catalana a Barcelona», això sí, integrada per un nombre de membres proporcional a la població de parlants de les grans varietats regionals. I Carles Salvador es mostraria partidari d'una «Societat, Centre o Acadèmia, on es discutixquen temes per a millorar, entre tots, el que hem establert fa poc»,²⁵ una al·lusió inequívoca a l'atmosfera de concòrdia i la sintonia amb l'IEC que representaven les *Normes* de Castelló.

Tothom sap que, dins aquesta tradició renaixentista valenciana, el 1978 el flamant catedràtic de la Universitat de València creava l'IFV, que cal considerar com la institució que arredonia el projecte sanchisguarnerià de tota la vida de codificar la llengua dels valencians. I en cap cas hom pot atribuir a aquest organisme la funció de competidor de l'autoritat lingüística, la qual li reconeix, sense ambages, a l'IEC. Al capdavant, el model idiomàtic en el qual va invertir esforços sovintejats i generosos Sanchis Guarner (amb l'aportació impagable d'Enric Valor, membre corresponent de la SF i l'altre centenari gloriós d'enguany) ha acabat consolidant-se en la norma que ha triomfat al País Valencià dels nostres dies i que bé podem reconèixer com a *model IIFV*, el qual arrela i s'expandeix en estricta harmonia amb la doctrina que genera la SF de l'IEC.

Des de l'experiència vital de la seua condició de valencià, el nostre personatge va entendre que la llengua del seu poble havia de ser dignificada, això és, expurgada d'elements espuris sota criteris de rigor científic; en definitiva, havia de ser tractada en harmonia amb el conjunt del sistema lingüístic conegut universalment com a *llengua catalana*. I en coherència amb unes tals conviccions vitals i intel·lectuals, no sols fou lleial a l'IEC sinó que va esmerçar el seu vitalisme i la seua vocació d'investigador i de ciutadà a aplicar i expandir un dels aspectes fonamentals de la doctrina que va llegar-nos Pompeu Fabra.

Al capdavant, no és estrany que, extramurs de la SF i de l'IIFV, iniciatives que afecten la codificació de la llengua dels valencians també gosen d'invocar l'emparral del malaguanyat filòleg valencià. Aleshores farem bé de recordar que una tal invocació restarà radicalment deslegitimada, això és, desautoritzada pel llegat

24. Encara hi podríem afegir els dos organismes de recerca i publicacions filològiques, d'existència efímera, l'un creat per Luis Gozalbo, el 1933, a instàncies de l'Institut d'Idiomes de la Universitat, i l'altre, obra d'Arturo Zabala (1947), l'Institut de Literatura i Estudis Filològics (Cortés, 2002, p. 356).

25. Carta de Carles Salvador a Adolf Pizcueta, 4 de juny de 1934 (dossier «Les Normes de Castelló», arxiu de l'AVL).

doctrinal del mestre, si no està fonamentada en la irreductible condició de catalanitat d'aquesta llengua i fins i tot —en estricta fidelitat al mestratge de Sanchis Guarner— si no està basada en la vindicació inequívoca de l'autoritat de Pompeu Fabra. Aquest mestratge i aquesta autoritat van ensenyar-nos que la vindicació dels elements genuïns de la llengua és una actitud irreprotxable (a més de necessària) amb el benentès que aquells constitueixen un mecanisme enriquidor de la capacitat expressiva del sistema; tanmateix, l'obstinació en una tal genuïnitat esdevé perversa (lingüísticament incoherent) tan bon punt constitueix un factor de disgregació (un escull a l'operativitat comunicativa) del propi sistema lingüístic. Ara i ací és oportú de recordar que l'Any de la Paraula Viva posa l'èmfasi en el fet que el model de llengua estàndard propi dels usos formals i públics és complementari de les varietats territorials o sectorials de l'idioma, alhora que ens convoca a descobrir i exercitar la vitalitat, la creativitat expressiva i el dinamisme innovador de la llengua catalana al segle de la globalització. Per descomptat, cap invocació a Sanchis Guarner serà legítima si erosiona la cohesió de la comunitat catalanoparlant, en comptes de contribuir a consolidar-la, aprofundir-la i dinamitzar-la tot adaptant-la als reptes i exigències que planteja la comunicació global. En aquest punt, el llegat del benemèrit professor i creador de l'IIFV fou especialment contundent.

Com a cloenda, no puc estar-me de reportar ací la frase colpidora, encoratjadora i desconcertant, que va pronunciar Sanchis Guarner dos dies abans de la mort: «La batalla de la llengua, la tenim guanyada». És clar que no es podia referir a la salut social de la llengua catalana, assetjada amb la violència que ell va haver de patir en carn i ossos. Més aviat, la batalla que ell preveia guanyada en l'horitzó podia ser la implantació general de la normativització via el model lingüístic al triomf del qual va contribuir de manera decisiva —el model IIFV— i, potser encara, alludia a la batalla de la catalanitat, la consciència de la qual emergia amb força arreu del territori valencià, de manera esperançadora i impetuosa entre el jovent. Vet ací el llegat del valencianista irrepensible, davant el qual comprometem, en aquesta commemoració centenària, la nostra lleialtat.

VICENT PITARCH
Institut d'Estudis Catalans

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- CASANOVA, Emili (1996). «Una obreta inèdita de Manuel Sanchis Guarner de 1949: Una llista de variants valencianes al diccionari Fabra de 1932». *Almaig*, núm. 12, p. 97-101.
- (2006). «Les altres veus de Manuel Sanchis Guarner: d'investigador a divulgador». A: CORTÉS, Santi; ESCARTÍ, Vicent Josep (ed.). *Manuel Sanchis Guarner: Un humanista valencià del segle xx*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 16-43.

- CORTÉS, Santi (2002). *Manuel Sanchis Guarner (1911-1981): Una vida per al diàleg*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- CUCÓ, Alfons; CORTÉS, Santi (ed.) (1997). *Llengua i política, cultura i nació: Un epistolari valencià durant el franquisme*. València: Eliseu Climent.
- FERRANDO, Antoni (ed.) (2000). *Joan Fuster: Correspondència*. Vol. 4: *Manuel Sanchis Guarner, Josep Giner, Germà Colón*. València: Eliseu Climent.
- (2006). «L'ideal idiomàtic de Sanchis Guarner». A: CORTÉS, Santi; ESCARTÍ, Vicent Josep (ed.). *Manuel Sanchis Guarner: Un humanista valencià del segle xx*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 94-125.
- (2009). «Pròleg». A: SANCHIS GUARNER, Manuel. *La llengua dels valencians*. 24a ed. València: Tres i Quatre, p. 9-33.
- FERRER, Josep; PUJADAS, Joan (ed.) (2006). *Epistolari Joan Coromines & Manuel Sanchis Guarner*. Barcelona: Fundació Pere Coromines.
- (2008). *Epistolari Joan Coromines & Francesc Cambó: La gènesi de la 'Miscel·lània Fabra'*. Barcelona: Fundació Pere Coromines.
- PRADILLA CARDONA, Miquel Àngel (2004). «El policentrisme normatiu: una nova conjuntura estandarditzadora per a la llengua catalana?». Ponència al II Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra». A: *El laberint valencià: Apunts per a una sociolingüística del conflicte*. Benicarló: Onada Edicions, p. 99-126.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1968). «La implantació del "fabrisme" al País Valencià». *Serra d'Or*, núm. 103 (15 abril), p. 45-46.
- (2009). *La llengua dels valencians*. 24a ed. València: Tres i Quatre. [1a ed., 1933]
- SEGARRA, Mila (en premsa). «Manuel Sanchis Guarner, membre de l'Institut d'Estudis Catalans (1961-1981): la relació amb Joan Coromines». Pendent de publicació en «Symposia Philologica».